

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 34.

Lýsingaprisur fyri petitregul: 30 øyr, á forsiðuni,
20 øyr, á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 20. august 1929.

Kostur kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

3. árg.

ARBEIDSTÍÐIN er ikki eins og hin víkuli hvílu-dagurin ásett av Gudi, men hevur gjøgnum tíðirnar verið broytt hagar á tað stóðu, ella í tað lag, hon enn er í. Eins og útvíkingurin hevur farið fram í arbeiðsviðurskiptum og líkindi hava lagað seg, so hevur arbeiðstíðin so við og við verið stytta, hóast nakað er enn eftir at vinna á hesari leið.

Ein aðalstuðulur í hesum útvíkingi er sjálfandi óll tøy nýggju, meiri modernaðu amboð og tól, ið nýtt verða á verksmiðjum og arbeiðsplássum. Har verður jú meira avrikað í styttri tíð, og hitt menniskjaliga tilfarið, hin mannliga ella kvinnliga persónliga arbeiðskraftin er soleiðis minkandi.

Danir standa ikki heilt aftarlaga — ikki standa teir fremstir — táð víkur at hampaligum, stuttum arbeiðsdegi. Tó hava teir ígjøgnum hesi seinastu 50 árin vunnid reiduliga nógv áfram viðvíkjandi arbeiðstíð. Og við at kanna eitt sindur aftur í søguna, har arbeiðsmenn strevast annaðhvørt í verksmiðjum ella øðrum arbeiðsplássum, so vil tað kunna prógvast, at teirra arbeiðstíð var ómenniskjaliga long. Teir slitu og sleipaðu tá í 14—16, ja 18 tímar í samdøgurið, og máttu harvið taka til takkar og vera glaðir við. Men so byrjaðu menn at taka seg saman, soleiðis at ikki skuldi eydnast teim ráðandi reiduliga at slita upp menniskjuni á heilt ungum aldri og forkoma í sleipandi og strevandi ættarliði.

Í 1872 var arbeiðstíðin komin niður í 12 tímar um dagin, í 1884 o. u. 11 tímar, í 1899 10 tímar. So langt vunnud teir niður arbeiðstíðina í farnu öld.

Næsta stig, har arbeiðstíðin styttest, er ikki fyrr enn í 1912, tá styttest hon ein hálvan tíma, soleiðis at arbeiðsdagurin var 9½ tíma um dagin. Hóast døgliga var ágingið, so tók tað kortini um 40 ár at vinna hesar 3 tímarnar, ið arbeiðstíðin styttest.

Aftaná veraldarbardagin mikla varð so eisini í Danmørk arbeiðstíðin stytta til 8 tímar, soleiðis sum skrásett var á stjórnarfundum allheims javnaðarmanna í Paris. Nú var hetta stórtakið tíkið, og eisini Danir finga 8 tímars arbeiðsdag.

Føroya arbeiðarar tova enn á sama stóði, sum Danir stóðu á fyrri 50 árum síðani, og nú ljóða eisini her á landi røddir, ið krevja samdøgurið trýðtt: 8 tímars arbeiði, 8 tímars hvílu og 8 tímars svøvn. Hetta er alt samalt spottíð av trøngd til betri kor og størri menniskjarættindi.

Menneskeret istedetfor Rovdyrsretten.

Hvad er Socialisme? — Det er at skabe saa gode Kaar som Naturforholdene tillader det.

(Sluttet).

Men kan der reises kritik for gjeldsstiftelsen i denne periode, så blir kritikken så meget sterkere for den gjeldspolitik som er ført efter 1911. I denne tid, da inntektene rullet inn så voldsomt, at staten kunde ha avbetalt sin gjeld, steg gjelden fra 357 mill. til 1.5 milliard. Bare for å holde denne gjeld vedlike må vi hvert eneste år betale 100 millioner kr. og dessuten kommer avdragene.

Man kan si at det er etterpåklokskap å stå frem å snakke om dette nu. Jeg vil da få lov til å presisere at arbeiderpartiet under hoikonjunkturen fremholdt at nedgangstider vilde komme, og at vi derfor burde samle reserver til den tid. Da jeg fremholdt dette i 1918 uttalte Gunnar Knudsen at den linje var riktig, og det samme gjorde finanskomitéens formann, Konow, året efter. Men å si det er en ting men å gjøre det er en annen. Vi burde den gang, da der virkelig var store inntekter ha utskrevet store skatter på disse, slik at vi kunde ha avbetalt på gjelden. Var det gjort vilde vi idag hatt synkende skatter. Nu er det verre å gjøre det.

En stor del av gjelden har vi pådratt oss på grunn av at staten har satt op underskuddsbudgetter. Hvis jeg tjener 10 kroner om dagen, men bruker 11, hvilken vei går det da? Men det er det som staten har gjort. Den har tatt utgiftene, men har ikke sørget for å få inntektene. Og så har den i stedet lånt.

Militæret.

For å rette på et slikt forhold er der bare to veie, enten å øke inntektene eller å minske utgiftene eller begge dele. Arbeiderpartiet har gjennom en rekke år foreslått betydelige besparelser, og da spesielt på militærbudgettet. Dette budgett har nemlig siden 1914 slukt så omtrent tusen millioner kr., eller omtrent det samme beløp som statsgjelden er steget.

Det er ingen overdrivelse å si at vårt militærvæsen er et leketøi. Når vi vet at England bygger krigsskip som koster op til 100 millioner, hvor langt kommer så vi med et militærbudgett på 50 millioner? Det er som om en 3 års gammel guttunge vil stige frem for denne forsamling, spytte i nevene og love oss pyrl

alle sammen. Det er nemlig ikke motet men pengene som spiller den avgjørende rolle i en krig nu.

Dertil kommer jo, at det er ingen borgerlig politiker, som har ansvar for krigsmakten til lands og tilvans som virkelig tror at vi med det militærvæsen vi har virkelig kan forsvare oss. Jeg var under krigen på en konferanse i Bergen, og i denne deltok blandt annet Conrad Mohr og Chr. Michelsen. Det var på den mest kritiske tid, da vi ikke visste om våre fartoier fløt eller sank. Og vi kunde hvert øieblikk vente at tyskerne vilde lage en operasjonsbasis ved Bergen. Under denne konferanse drøftet vi hvad vi skulde gjøre hvis så hendte. Vi har jo også våre krigsskip — de er jo ikke så rare, men vi har da endel, vi har også en del undervannsbåter og flyvemaskiner. Men det var betegnende at det ikke var en eneste mann som vilde antyde hvordan vi skulde bruke dette materiell. Da løste Michelsen problemet ganske enkelt: «Vi får bruke blekkhuset», sa han. Dette tyder jo på at de borgerlige partier selv ikke tror på nytten av vårt militærstell, og da blir jo dommen over disse partier så meget sterkere når de allikevel opretholder det. Men det er vel som Jåbæk en gang sa, at

»Ordener og stjerner
og tomme hjerner
forenes ofte».

Resultatet har imidlertid vært øket gjeld og intet annet.

Nei, saken er nok den at det militærvæsen som vi har ikke opprettholdes til forsvaret mot andre nasjoner, men fordi at de nuværende maktthavere nodig vil gi slipp på en maktstilling overfor den arbeidende klasse. Men det er alltid en fare å la småguttene springe omkring med skarpslipte knive. Vi vil rive våbnene ut av maktthaverens hender. Selv ønsker vi ikke de sociale spørsmål løst ved fysiske maktmidler, men skal de sociale spørsmål kunne løses ved lovgivningens vei, så må militærvæsenet sopes vekk.

Kommunegjelden.

Sammen med statsgjelden har vi kommunegjelden, som også er på samme størrelse som statens gjeld. Men det er da mange som vil si: Ja, men der kan da ikke de borgerlige ha ansvaret

alene, for arbeiderpartiet har da hatt flertallet i mange kommuner. Det er riktig, men det er den forskjell at staten er suveren når det gjelder å utskrive skatter, mens kommunene må rette sig efter de love som staten gir i dette spørsmål. Vi vet jo at efter at den almindelige stemmerett blev innført, så fikk vi bestemmelsen om den begrensede skatteprocent. Men hvad har dette ført til? Jo, det har ført til at mange kommuner har hatt et relativt lavt skattore mens gjelden har steget. Men heller ikke dette er alt. Vi har

den private gjeld

som nu er like stor som statens og kommunens tilsammen. Hvis vi regner at den norske nasjonalformue er 10 milliarder kroner, utgjør den offentlige og private gjeld nu ¾. Det er svimlende summer som tas ut av det arbeidende folks lommer for å holde denne gjeld vedlike.

Kan denne gjeld betales.

Jeg har tillatt mig å dra dette i tvil. Og jeg spurte også engang en statsråd om det, under et møte i stortinget, og han sa da privat at han trodde det var umulig. Men han vilde ikke stå op på talerstolen og si det.

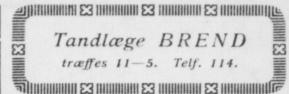
Et tanke-eksperiment.

Jeg har i gjeldskommissionens innstilling tillatt mig å gjøre et tanke-eksperiment, som de borgerlige har forsøkt å gjøre narr av. Jeg har sagt, at hvis man en sankthanskveld samlet sammen alle statsobligasjoner, bankbøker, kort sagt alt som heter gjeldsdokumenter og satte fyr på det — hvad vilde så hende? Vilde det da være ute med oss? Nei, sannheten vilde være den, at alt var som før — det var bare gjelden som var borte. Dette var som sagt et tanke-eksperiment. Men kan vi ikke lage sankthansbål på gjeldsdokumentene, så må vi gjennom

beskatning

sørge for at vi kommer ut av det økonomiske uføre. Vi får ad den vei pense utviklingen inn på et nytt spor. Vi vil innrette samfundet slik at de som arbeider også skal få høste fruktene av sitt arbeide.

Paulus har sagt at den som ikke arbeider skal heller ikke ete. Jeg har alltid synes at Paulus har vært litt streng i dette

stykke. Skulde hans ord tas bokstavelig så vilde mange mennesker her i landet komme til å svelte ihjel, og det synes jeg er litt stridt. Men de bør ikke være de første til bords. Er det nogen som skal ha kalvesteken så er det dem som har stelt dyrene og laget maten, de andre får komme siden for å gnage beina. Vi bør tvinge dem til å arbeide og gjøre nytte for sig. Arbeidsgleden er den største av alle gleder, men arbeidsgleden fremmer man ikke så lenge enkelte har anledning til å leve på andres arbeide.

Vi er de fleste.

Regn op de som gjør nyttig arbeid og ta de andre til side så skal vi snart se at det arbeidende folk representerer ca. 90 procent. Da vi fikk den almindelige stemmerett resonnerte jeg derfor som så: Er det tenkelig, at dette store flertall vil overlate til det lille mindretall å styre for sig? Jeg trodde det ikke, men jeg har tatt feil. Det store flertall har latt det subbe som for, og det er dumheten som er skyld i det. Vi som er litt eldre, vi husker disse bjørnetrekkene i gamle dager. De reiste rundt og lot bjørnen danse for alle som vilde betale for det. Og bjørnen var alltid villig fordi den ikke kjente sin egen styrke. Slik er det med dem som gjør nyttig arbeide i samfundet, også de har ring i nesene, lar sig trekke av andre fordi de ikke kjenner sin egen styrke.

En omlegning av skattene.

Ja, er det mange som sier, når talen kommer inn på arbeiderpartiets skatteforslag: Men vi har vel skatter nok for? Jo, det har vi, mer enn nok, men våre forslag har ikke tatt sikte på nye skatter. Vi vil ha en omlegning av skattene slik at de blir lagt på dem som har evnen til å betale den.

Vi må se skatten som et middel til å regulere inntektene. Slik at de som har tjent for meget og på andres arbeid skal bli nødt til å levere en del av dette tilbake. Når en mann tjener flere hundre tusen kroner så er det fordi de som har utført arbeidet har fått så meget for litet. Derfor bør denne mann gjennom beskatningen levere tilbake en del av det som han på denne måte har tilranet sig.

Vi har foreslått at statsgjelden skal forrentes ved skatt utlignet